

Słowniczek pojęć związanych z korridą

Przydatnym zarówno dla nauczyciela, jak i ucznia może być słowniczek, sporządzony na podstawie książki Hemingwaya *Śmierć po południu*. Została ona opublikowana w latach trzydziestych, dlatego w niektórych przypadkach może być niezbędne skorzystanie z aktualniejszych źródeł informacji.

Aficion – zamiłowanie do walki byków. Oznacza to także całą publiczność na arenie, ale zwykle bywa używane w tym konkretnym sensie dla określenia najinteligentniejszej części publiczności.

Aficionado – ten, kto rozumie się na walkach byków w ogóle i w szczególności i je lubi.

Alguacil – konny herold, który podlega rozkazom przewodniczącego i jedzie n czele torerów podczas ich wejścia, czyli *paseo*; mając na sobie strój z czasów panowania Filipa II otrzymuje od przewodniczącego klucz do torilu, a podczas walki przekazuje wszystkie jego polecenia biorącym w niej udział.

Alto (en todo lo) – pchnięcie szpadą, czyli estokada, wymierzone prawidłowo, wysoko między łopatki.

Anillo – arena. Także pierścień u nasady rogu, po którym można poznać wiek byka.

Aplomado – ocieślały, czyli ołowiany; stan, w którym często znajduje się byk pod koniec walki.

Arena – posypany piaskiem kolisty plac, gdzie walczą byki.

Arrakanda – inna nazwa szarży byka.

Atronar – cios ostrzem puntilli, czyli sztyletu, między kręgi szyjne, zadany od tyłu, kiedy byk leży śmiertelnie ranny; przecina rdzeń pacierzowy i zabija zwierzę natychmiast.

Avios de matar – narzędzia do zabijania, to znaczy szpada i muleta.

Banderilla – krągły drążek długości siedemdziesięciu centymetrów, owinięty kolorowym papierem, ze stalowym ostrzem w kształcie harpuna; wbija się je parami w kłęb byka podczas drugiego aktu walki, przy czym zadziór harpuna zaczepia się pod skórą. Powinny być one lokowane na samym czubku kłębu i blisko siebie.

Banderillero – pracujący pod rozkazami matadora i opłacany przez niego *torero*, który pomaga mu przepedzać byka kapą i wbija banderille.

Barrera – malowane na czerwono drewniane ogrodzenie dookoła posypanej piaskiem areny, na której walczy się z bykiem. Pierwszy rząd miejsc nazywa się *barreras*.

Bravo – *toros bravos* – odważne i dzikie byki.

Brindis – oficjalne dedykowanie byka przewodniczącemu czy jakiegokolwiek osobie albo jej pozdrowienie, dokonywane przez matadora przed przystąpieniem do zabicia. Pozdrowienie przewodniczącego jest obowiązkowe przy pierwszym byku z tych, które każdy z matadorów zabija tego popołudnia.

Bulto – tłumok; raczej człowiek niż płachta. Byk atakuje tłumok, kiedy nie zwraca uwagi na kapę czy muletę, bez względu na to, jak dobrze się nią włada, ale uderza na człowieka.

Burladero – osłona z desek umieszczona tuż przed zagrodą albo barierą, za którą mogą uskoczyć torerzy i obsługa w razie pościgu.

Caballero en plaza – portugalski albo hiszpański konny *torero* jeżdżący na wyszkolonych, rasowych koniach, który – wspierany przez jednego lub więcej pieszych z kapami, pomagających mu postawić byka – lokuje banderillę jedną albo dwiema rękami i zabija byka oszczepem z konia.

Caballo – koń. Konie pikadorów nazywane są także *pencos* albo bardziej literacko *rocinantes*.

Caida – upadek pikadora, kiedy byk obala jego konia.

Callejon – przejście między drewnianym ogrodzeniem, czyli barierą otaczającą arenę, a pierwszym rzędem miejsc.

Capa albo *capote* – kapa używana w walkach byków. Podobna w kształcie do peleryny powszechnie noszonej zimą w Hiszpanii, zwykle zrobiona z surowego jedwabiu

po jednej stronie, z perkalu po drugiej, ciężka, sztywna i z podszytym kołnierzem, ma kolor wiśniowy z wierzchu, a żółty od spodu.

Caparacon – podobna do materaca osłona piersi i brzucha konia pikadora.

Capote de paseo – zbyt duża kapa, którą matador ma na sobie wchodząc na arenę. Są one suto haftowane złotem lub srebrem.

Carteles – afisze zapowiadające walkę byków.

Castoreno – albo bobry – szerokie kapelusze z pomponami z boku, noszone przez pikadorów.

Cerviguillo – górna część karku byka, gdzie kłęb mięśni tworzy tak zwany *Murillo*, czyli nabrzmiewający mięśniowy czub karku.

Cobarde – tchórzliwy byk lub *torero*.

Cogida – podrzucenie człowieka na rogach przez byka; dosłownie oznacza dopadnięcie; jeżeli byk dopadnie, to podzuca.

Colada – moment, w którym matador stwierdza, że jego pozycja jest nie do utrzymania, kiedy przez złe operowanie płachtą lub przez to, że byk nie zwraca na nią uwagi albo podzuca ją, aby dopaść człowieka, ten musi ratować się jak może przed szarżą.

Coleta – krótki, ciasno spleciony, zakręcony warkoczek noszony na tyle głowy przez torera; przyczepia się do niego moneta, rodzaj czarnego, wydrążonego, matowego, obszytego jedwabiem guzika, podtrzymującego kapelusz.

Contrabarrera – drugi rząd miejsc na arenie.

Corrida albo *corrida de toros* – hiszpańska walka byków.

Cuadrilla – zespół torerów pod rozkazami matadora, włącznie z pikadorami i banderillerami.

Cuartero – najprostszy sposób lokowania banderilli.

Desplante – każdy teatralny gest matadora.

Enfermeria – sala operacyjna znajdująca się przy wszystkich arenach.

Espada – synonim szpady; używane także na określenie samego matadora.

Estocada – pchnięcie szpadą, przy której matador zadaje cios z przodu, starając się ulokować szpadę wysoko pomiędzy łopatkami byka.

Facultades – u człowieka fizyczne zdolności albo zalety; u byka oznacza, że jego zalety pozostały nieumniejszone pomimo cierpienia.

Faja – szarfa owinięta dookoła talii jako pas.

Fiesta – czas świąteczny albo czas zabawy. *Fiesta de los toros* – walka byków. *Fiesta national* – ironiczna nazwa corridy używana przez jej przeciwników, mająca symbolizować zacofanie Hiszpanii jako kraju europejskiego.

Gente – ludzie; *gente coletudo* – ludzie z warkoczami, określenie torerów.

Ginete – jeździec, pikador.

Grado – balkon albo kryte miejsca w amfiteatrze nad miejscami odkrytymi, czyli *tendidos*, oraz krytymi łóżami, czyli *palcos*.

Guardia Civil – policja państwowa, traktowana bardzo poważnie; uzbrojona w szable i karabiny, była wzorem bezwzględnej, zdyscyplinowanej siły policyjnej.

Lidia – walka; *toro de lidia* – byk bojowy.

Macho – męski, samczy, szczerze obdarzony męskimi organami rozrodczymi; *torero macho* – taki, którego praca opiera się na odwadze, a nie na udoskonalonej technice czy stylu, aczkolwiek styl może przyjść później.

Matador – oficjalny zabójca byków, gdy tymczasem *mata taros* to zwykły rzeźnik.

Medias – długie pończochy, takie jak te, które noszą torerzy.

Medios – centralna część areny, dzielonej na trzy strefy w celu wykonania rozmaitych *suertes* z bykiem: środek, czyli *medios*, następna trzecia część, czyli *tercios*, i wreszcie teren przy barykadzie, zwany *tablas*.

Monosabios – ubrani w czerwone koszule posługacze arenowi, którzy podnoszą pikadorów, kiedy ci spadną z konia, pomagają im wsiąść, dobijają konie, które zostały ranne.

Murillo – kłęb mięśni na karku byka bojowego, nabrzmiewający, kiedy byk się rozżłości. W górną część tego kłębu, najbliższą łopatek, powinien pikador wbić pikę, a banderillerzy drażki.

Muerte – śmierć; także miejsce, w które powinna wejść szpada, żeby zabić byka prawidłowo.

Muleta – szkarłatna płachta z sukna lub flaneli w kształcie serca, złożona i owinięta na zwężającym się drażku, wyposażonym na cieńszym końcu w ostry stalowy szpic, a na grubszym w żłobkowaty uchwyt. Mulety używa się do ochrony człowieka, do zmęczenia byka, do wykonania z bykiem szeregu zwrotów, wreszcie po to, by dopomogła człowiekowi przy zabijaniu.

Novillada – [walka mało jeszcze doświadczonych ludzi z młodymi bykami.]

Oreja – ucho; jeżeli matador pracował znakomicie z bykiem zarówno muletą, jak i szpadą, zabił go szybko i prawidłowo, tłum będzie machał chustkami i domagał się, aby przewodniczący przyznał matadorowi ucho jako honorowe wyróżnienie.

Paseo – wejście torerów na arenę oraz ich przemarsz przez nią.

Perros – psy używane dawniej, niż zaczęto stosować banderille wybuchające, do nękania byka, który nie chciał szarżować na pikadorów.

Peto – materacowa osłona zakładana na pierś, prawy bok i brzuch pikadorskiego konia.

Pika – pika albo lanca używana w walkach byków. Składa się z jesionowego drzewca długości 2 metrów i 50–70 centymetrów.

Pikador – człowiek, który kłuje byki piką z siodła, pracując pod rozkazami matadora. Ma prawą nogę i stopę opancerzone pod irchowymi spodniami, ubrany jest w krótką kurtkę, koszulę, krawat, jak każdy inny torero, i ma duży kapelusz z niską główką i pomponem u boku. Na arenie giną nieliczni w porównaniu z matadorami.

Plaza – plac publiczny; *plaza de toros* – arena walk byków.

Presidencia – władza, której zadaniem jest kierowanie walką byków.

Puntilla – sztylet używany do zabijania byka lub konia, kiedy został śmiertelnie ranny.

Recorte – każdy zwrot z kapą, przy którym wyszarpuje się ją przed byka albo raptownie okręca; także szybki ruch, którym człowiek przecina szarżę byka, ostre zawrócenie byka w miejscu, w wyniku czego zwierzę skręca sobie nogi i uszkadza kręgosłup.

Rematar – dokończyć, zrobić ostatni z serii zwrotów z kapą; dokonać jakiegoś czynu będącego emocjonalną czy artystyczną kulminacją.

Silla – krzesło; banderille czasem lokowano siedząc na krześle; człowiek oczekiwał szarży na siedząco, wstawał, kiedy byk był blisko, odchyłał się w jedną stronę, aby ściągnąć na szarżę byka, potem zaś w drugą, by się od niej uchylić, następnie wbijał drażki i kiedy byk przebiegł, zasiadał z powrotem na krześle.

Suertes – wszystkie z góry ustalone manewry w walce byków; każdy ruch w walce, którego sposób wykonania określają przepisy. *Suerte* w liczbie pojedynczej oznacza też szczęście.

Tabloncillo – najwyższy rząd miejsc w amfiteatrze, poniżej krytej galerii.

Taleguilla – spodnie torera.

Tauromachia – sztuka walki z bykiem, pieszo i konno.

Tercio – jedna trzecia; walka byków jest podzielona na trzy części: *tercio de varas* –tercję pik, *tercio de banderillas* i *tercio del muerte*, czyli tercję śmierci.

Toreador – sfrancuzenie słowa *torero*. Nieużywane w języku hiszpańskim z wyjątkiem przypadków, kiedy mówi się lekceważąco o torerze francuskim.

Torero – człowiek walczący z bykami. Matadorzy, banderillerzy, pikadorzy są wszyscy torerami.

Traje de luces – strój torera.

Valor – odwaga, dzielność, opanowanie. Pierwsza zaleta, jaką musi mieć torero.

Veronica – zwrot z kapą zwany tak dlatego, że kapę pierwotnie trzymano oburącz, tak jak na obrazach religijnych ukazywana jest św. Weronika trzymająca chustę, którą otarła twarz Chrystusa. Nie ma to nic wspólnego z ocieraniem bykowi pyska przez człowieka.

Zapatillas – pantofle bez obcasów noszone przez torerów na arenie.

Na podstawie: Ernest Hemingway, *Śmierć po południu*, Warszawa 1999, ss. 319 – 395.

Przygotowały: Elżbieta Kazańska
Ewa Obara-Grączewska